

ATT SKRIVA DIALOG

Även om man i utformningen av scener så långt som möjligt strävar efter att berätta med bilder kommer man inte ifrån att ett normalt manus till mycket stor del består av dialog. Vi definierar dialog som allt rollfigurerna uttalar på ljudspåret, vilket också innefattar en eventuell berättarröst.

På det mest uppenbara planet är dialogen det rollfigurerna säger till varandra. Men dialog är också en del av manusförfattarens kommunikation med publiken. Om man frågar varför en rollfigur säger en sak finns det därför alltid två svar. Det första utgår från *rollfigurens egen drivkraft* att säga repliken. Det är så att säga hans eller hennes eget svar på frågan om varför. Det andra svaret handlar om replikens funktion i berättelsen, det vill säga *manusförfattarens avsikt*.

I förra kapitlet sa vi att alla scener ska ha en funktion i helheten. Samma sak gäller för dialog. Dialogens främsta uppgift är att gestalta rollfigurernas tankar och känslor. Genom det du låter dina rollfigurer säga och genom hur de uttrycker sig visar du publiken vad som rör sig i deras inre och vilka de egentligen är.

Detta med funktion är också den stora skillnaden mellan dialog i ett manuskript och de samtal man för i verkliga livet. I det vardagliga umgänget ägnar vi en massa tid åt småprat som ett sätt att umgås. Det spelar då inte alltid så stor roll vad man pratar om och ett samtal kan helt planlöst slingra sig fram eller hoppa mellan de mest skilda ämnesområden.

Dialogen i ett manus måste vara mycket mer effektiv. Replikerna har ett syfte och när det är uppnått går man vidare. Märk väl att detta inte alls utesluter att rollfigurerna ägnar sig åt småprat. Men då ska småpratet ha en funktion i sig.

Vi kan titta på en scen ur klassikern **KRAMER MOT KRAMER**. Filmen handlar om hur en man i karriären ska klara av livet som ensamstående pappa efter en plötslig separation.

Scenen kommer alldeles i början av filmen [00.03.00]. Det är första gången vi ser huvudpersonen *Ted Kramer* (Dustin Hoffman). Platsen är ett lite stökigt kontor. Det är kväll. Ted sitter i besöksstolen och den betydligt äldre mannen bakom skrivbordet är hans chef. Ted har gjort det bekvämt för sig och sitter med fötterna på chefens skrivbord. Det står några glas på bordet. Chefen tar en klunk, det kanske är konjak. Ted berättar just en liten anekdot och vi klipps in mitt i.

TED

... och dom ska göra mig till biträdande Art Director. Så Kenny säger att jag måste köpa en Burberry-rock. "Du som jobbar med reklam måste klå dig för Madison Avenue". Så på lördagen går jag ut, det är ganska kallt. Jag går till en affär som specialiserat sig på Burberry och säger att jag vill ha en Burberry-rock. Jag får prova en och tittar i spegeln och det ser bra ut så jag säger, "fint, jag tar den". Och precis då börjar jag svettas. Jag tar fram mitt checkblock börjar skriva ut checken. Min hand skakar för jag är så rädd ...

En ARBETSKAMRAT sticker in huvudet.

ARBETSKAMRATEN

Hej då.

TED

Vart ska du?

ARBETSKAMRATEN

Jag ska hem.

TED

(tittar på klockan)
Herregud, jag måste också sticka.
Okej, jag ska bara avsluta. Så jag skriver på och min hand börjar darra ...

Scenen slutar mitt i Teds berättelse. Vi behöver inte få reda vad som händer när han ska skriva ut checken. Det viktiga är att det Ted berättar säger oss saker om honom som person.

Vad är det då vi får veta? Vi börjar med det mest uppenbara, att Ted arbetar med reklam på Madison Avenue. Vi kan ana att han är ganska framgångsrik eftersom han måste köpa märkeskläder för att passa in. Men samtidigt får vi en vink om att Ted inte riktigt känner sig hemma i den världen. Han har inte rätt kläder, utan måste gå och köpa dem. Och han blir nervös när han ska ta fram checkboken och börjar svettas. Den utnämning han berättar om bör vara ett steg uppåt i hans karriär.

Tonen i samtalet är avspänd. Ted sitter med fötterna på chefens skrivbord och berättar med självironi om en pinsam händelse. Genom det förstår vi att Ted och hans chef har en bra och förtrolig relation.

Vidare verkar Ted vara en trevlig typ. Att kunna skratta åt sig själv och berätta utan prestige är ett sympatiskt drag. Det är lätt att tycka om en människa som bjuder på sig själv. Tänk bara motsatsen, en torr stropp som tar sig själv på alltför stort allvar.

Mitt i Teds historia kommer arbetskamraten in och säger "Hej då". Ted frågar förvånat vart han ska. Arbetskamraten svarar "Hem" med ett tonfall som visar att han tycker att det är självklart vart han ska. Det får Ted att titta på klockan och inse att han glömt bort tiden. Ted säger att han också måste hem.

Vi får alltså veta en hel del om Ted som karaktär. Men det är bara en ytterst liten del av informationen som kommer fram direkt i replikerna. Det enda Ted egentligen säger om sig själv är att han jobbar som Art Director på Madison Avenue. Det mesta får vi veta indirekt, genom att själva dra slutsatser av det vi hör och ser. Det handlar inte bara om vad rollfigurerna säger utan lika mycket om hur de uttrycker sig.

Teds förvånade fråga "Vart ska du?" är en nyckelreplik. Den berättar för oss hur lite koll Ted har på tiden när han är på jobbet. Detta utvecklas vidare i de scener som följer och vi förstår snart att Ted engagerar sig i sitt arbete till den grad att han försummar sin familj. Just detta karaktärsdrag har central betydelse eftersom filmens handling spinner runt Teds svårigheter att förena en krävande yrkeskarriär med rollen som pappa.

Det som ser ut att vara betydelselöst småprat är alltså noggrant utformat för att ge oss ett första intryck av Ted, att han är en sympatisk typ som arbetar med reklam och trivs så bra på jobbet att han glömmer bort tiden.

...

Kapitel 8 fortsätter med en genomgång av hur man skriver effektiv dialog och en utförlig genomgång av begreppet undertext. Vidare avsnitt handlar om hur man skriver levande och dynamisk dialog med olika exempel, om att informera och predika. Utöver detta finns en analys av skillnaderna mellan dialog i tv-serier och film, ett avsnitt om dialogfällor och om hur man arbetar praktiskt. Kapitlet innehåller flera detaljerade exempel på filmdialoger, med bl.a. en fördjupad analys av upptrappingen fram till klimax i filmen SEVEN.

Med sina 58 sidor är kapitlet om att skriva dialog bokens längsta kapitel.